

Aktualne.cz.-08.02.2023

Barbora Doubravová

Pavel dělá tečku za Zemanem. Hovor s Tchaj-wanem navazuje na havlovskou tradici

*Павел ставить крапку позаду Земана. Розмова з Тайванем
продовжує традицію Гавела*

За словами автора, ще до обрання президентом Чехії П. Павел показує напрямом своєї зовнішньої політики. Невдовзі після обрання він розмовляв телефоном із Президентом України В. Зеленським, чия країна протистоїть російському вторгненню, та президентом Тайваню, чию незалежність Китай відкидає. Він також хоче відвідати країни обох державних діячів та має намір взяти участь у липневому саміті Північноатлантичного альянсу у Вільнюсі. Аналітик І. Караскова з Міжнародної асоціації каже, що «Невипадково першими темами після виборів стають відносини з росією та Китаєм або телефонний дзвінок з України та Тайваню. Це важливий жест, яким Павло вирізняє себе від політики Земана».

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/pavel-tecka-za-zemanem-diplomacie/r~92591d2ca6fd11edb030cc47ab5f122/>

Ještě než dosedne na Pražský hrad, ukazuje Petr Pavel směr své zahraniční politiky. Krátce po zvolení telefonicky mluvil s ukrajinským prezidentem Volodymyrem Zelenským, jehož země vzdoruje ruské invazi, i prezidentkou Tchaj-wanu, jehož samostatnost odmítá Čína. Země obou státníků chce navíc navštívit. Zúčastnit se také hodlá červencového summitu Severoatlantické aliance ve Vilniusu.

"Není náhodou, že první témata po zvolení jsou vztahy s Ruskem a Čínou, respektive telefonát z Ukrajiny a Tchaj-wanu. Jde o důležité gesto, kterým se Pavel vymezuje k Zemanově politice," míní analytička Ivana Karásková z Asociace pro mezinárodní otázky.

Bývalý náčelník generálního štábu české armády a vojenského výboru NATO se hlásí k jasné prozápadní politice. Zeman se naopak snažil o dobré vztahy s Pekingem a do zahájení ruského útoku na Ukrajinu i s Moskvou. Mluvil o "politice více azimutů" a nutnosti dobrých ekonomických vztahů se všemi velkými zeměmi. Bránil se jejich podmiňování dodržováním lidských práv, za jejichž porušování Čínu kritizuje mezinárodní společenství.

A zatímco Zeman v roce 2015 Čínu navštívil a o rok později v Praze hostil čínského prezidenta Si Ťin-pchinga, Pavel předběhl evropské hlavy států tím, že s prezidentkou Tchaj-wanu osobně mluvil. Zdůraznil, že telefonátem nechtěl nikoho provokovat a hovor předem konzultoval s ministrem zahraničí Janem Lipavským. Česko si ale podle Pavla nenechá od Číny schvalovat, s kým a o čem má mluvit. Pekingskou vládu navíc už dříve označil za bezpečnostní riziko.

"Já bych určitě nechtěl svým krokem způsobit více škody než užítku. Na druhou stranu jsem vždycky zdůrazňoval, že princip jedné Číny je potřeba doplnit o tu druhou část - a sice jedna Čína, ale dva systémy," prohlásil Pavel. "Není nic špatného na tom, když máme specifické vztahy s Tchaj-wanem," připomněl kontakty, které Česko má, přestože oficiální diplomatické vztahy nenavázalo.

Tchajwanské firmy v Česku investují více než pevninská Čína. Státní agentura CzechInvest vyčísluje investice z Tchaj-wanu v letech 1993 až 2018 na 19 miliard korun, z mnohonásobně větší Čína na přibližně 11 miliard korun. Významné továrny má v Česku tchajwanská technologická firma Foxconn.

Čínská diplomacie jeho telefonát odsoudila jako vážné vměšování do vnitřních záležitostí. Tchaj-wan je mimo kontrolu Pekingů od roku 1949, kdy na ostrov po prohrané občanské válce ustoupila opoziční vláda strany Kuomintang, pevninskou Čínu ovládla komunistická strana. Peking považuje ostrov za nedílnou součást svého území, hrozí mu vojenským zásahem v případě vyhlášení nezávislosti a odrazuje zahraničí od styků s ním.

Pavlův poradce v kampani, bývalý diplomat Petr Kolář vidí za vymezením nově zvoleného prezidenta vůči komunistické velmoci jeho předešlé zkušenosti. Jako šéf vojenského výboru NATO musel Pavel vyjednávat s představiteli členských zemí i se zástupci světových velmocí mimo alianci. "Přesvědčení a zkušenosti z alianční diplomacie uplatňuje. Světové společenství musí umět odradit naše nepřátele od případných agresivních choutek," uvedl.

Jak navázat na havlovskou tradici

Experti přirovnávají rýsující se Pavlův směr k zahraniční politice Václava Havla, který byl prezidentem od vzniku samostatného Česka do roku 2003 a v diplomacii kladl důraz na lidská práva. Česko se mimo jiné zasazovalo o podporu kubánské opozice, Havel navštívil Tchaj-wan po odchodu z funkce hlavy státu. Byl také v kontaktu s tibetským vůdcem dalajlamou, se kterým se chce setkat i Pavel.

"Lidskoprávní charakter se do zahraniční politiky vrátil, může ho nést i Senát, který se vyjadřuje k porušování lidských práv Ujgurů v Číně," říká analytička Simona Fantová z projektu Sinopsis. Zároveň upozorňuje, že se mezinárodní situace od Havlových dob změnila. "Tehdy byla Čína podstatně slabší. V roce 1996 stačilo, aby tchajwanskou úžinou proplula americká loď a neutralizovala krizi. Teď by to rozhodně nestačilo," zdůrazňuje.

K užším vztahům s Tchaj-wanem se přiklání i další čeští představitelé. Na konci března se na ostrov chystá předsedkyně sněmovny Markéta Pekarová Adamová z TOP 09 v čele delegace podnikatelů, zástupců měst i vědeckých a vzdělávacích organizací. Podobně navštívil Tchaj-wan v roce 2020 předseda Senátu Miloš Vystrčil z ODS.

Podobně se k návštěvám staví i další evropské země. Karásková z Asociace pro mezinárodní otázky uvádí, že od roku 2016 do letošního ledna ostrov navštívilo 110 delegací ze zemí Evropské unie, parlamentních či senátorských. Pokud by na Tchaj-wan odcestoval v prezidentské funkci Pavel, učinil by tak jako první úřadující hlava státu, která s ostrovem nemá

oficiální diplomatické styky. Kvůli nátlaku Pekingu uznává Tchaj-wan jako suverénní stát jen 17 zemí světa, z evropských zemí pouze Vatikán.

Do zahraničí v souladu s vládou

Od dosluhujícího prezidenta Zemana se chce Pavel lišit i tím, že zahraniční politiku hodlá dělat v souladu s vládou. Podle ústavy je za ni právě vláda odpovědná, prezident ji ale může spoluvytvářet. Zeman například zpochybňoval západní sankce uvalené na Rusko po anexi Krymu v roce 2014, teprve po loňské invazi na Ukrajinu názor změnil. Jeho poradcem byl navíc Martin Nejedlý, známý svými kontakty v Rusku. Přestože po zahájení ruské agrese k ukončení této spolupráce vyzýval i ministr vnitra Vít Rakušan ze STAN.

S vládou se o svých krocích radí Pavel už teď. Včetně telefonátu na Tchaj-wan. "Obsah telefonátu se mnou konzultoval. Budeme koordinovat i veškeré další kroky," uvedl ministr zahraničních věcí Jan Lipavský z Pirátů.

Aktivní přístup, který Pavel nasadil, komentuje politolog Lubomír Kopeček tak, že generál ještě nesedí na Hradě. "Konkrétní kroky nepodniká jako prezident," říká. Podle ústavy prezident reprezentuje stát navenek. Jak to udělá, je podle Kopečka na zvážení každého z nich. "Václav Klaus hlásal národní stát s konzervativní a euroskeptickou vizí. Zeman v otázce EU velmi pružně měnil postoje. Havlova zahraniční politika byla koordinovaná," vypočítává kroky předešlých hlav státu, na které bude Pavel navazovat.